

ÇOCUK RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANABİLİM DALI

1-Poliklinik Hizmetleri

Kliniğimizin en önemli hizmet alanlarından birisi her gün çok sayıda çocuk ve ailesine ruh sağlığı hizmetinin verildiği ayaktan hasta tedavi ve takip poliklinikleridir. Kliniğimizde sağlık hizmetlerinde tıp doktorları yanı sıra psikologlar, pedagoglar, sosyal çalışmacılar ve psikiyatri hemşireleri görev yapmaktadır. Bu ekip elemanları hastanın çeşitli değerlendirme aşamasında, gerek nöropsikolojik, gerek gözlem ve aile incelemesi programlarında rol almaktadırlar. Hastalara sunulan tıbbi hizmetin yanı sıra danışmanlık ve psikoterapi hizmetleri sunulmaktadır. Kliniğimiz verilen poliklinik hizmeti açısından ülkemizdeki en büyük çocuk psikiyatrisi kliniği olma özelliğini taşımaktadır. Kliniğimize 18 yaşına kadar olan çocuk ve ergenler başvurabilmektedir. Çocuk ve ergenlerde psikiyatrik değerlendirme ve tedavi gerektirebilecek çok sayıda duygusal, davranışsal ve gelişimsel problemler ortaya çıkabilir. Bu problemler arasında en sık karşılan durumları şöyle özetleyebiliriz;

a-Davranışsal problemler ve bozukluklar:

Bu gruptaki problemlerli davranışlar hiperaktivite, dürtüsellik, çabuk sinirlenme, öfke patlamaları, agresif ve saldırgan davranışlar, kendine ve etrafa zarar verici davranışlar, otoriteye ve kurallara karşı gelme, söz dinlememe, yalan söyleme, hırsızlık, evden ve okuldan kaçma gibi davranışları içerebilir. Bu tür davranışsal sorunları olan çocuk ve ergenlerde sıklıkla dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, karşı olma karşı gelme bozukluğu ve davranım bozukluğu gibi psikiyatrik bozukluklar olabilmektedir.

b-Duygusal problemler ve bozukluklar:

Bu gruptaki problemler korkular, takıntılar, aşırı alınganlık, çekingelik, utangaçlık, kendini ifade edememe, anne babadan ayrılamama, kendine güvensizlik, aşırı endişeli olma, gergin ve huzursuz olma, mutsuzluk, içe kapanıklık gibi duygusal belirtileri içerebilir. Bu tür problemi olan çocukların bir çoğunda anksiyete bozuklukları (örneğin sosyal fobi, yaygın anksiyete bozukluğu, ayrılık anksiyetesi bozukluğu, obsesif kompulsif bozukluk) ve depresyon gibi psikiyatrik bozukluklar olabilmektedir.

c-Gelişimsel problemler ve bozukluklar:

Çocuklar doğumdan itibaren ergenliğe ve erişkinliğe doğru büyürken sosyal gelişim (örneğin ismine tepki verme, göz teması kurma, gülümseme, taklit etme, oyun oynama, yaşlılarına ilgi duyma), dil gelişimi (örneğin kendini konuşarak ifade etme, beden dilini kullanma, söylenenleri anlama) ve motor gelişim (örneğin desteksiz oturma, yürüme, ele becerileri) açısından bir takım gelişimsel aşamalardan geçerler. Çocukların bir kısmında bebeklikten itibaren bu gelişimsel aşamaların bir ya da bir kaçında ya da hepsinde bir takım gecikmeler ya da anormallikler olabilmektedir. Bu durumlar genel olarak gelişimsel bozukluk olarak adlandırılır. Çocuklarda sık karşılaşılan önemli gelişimsel bozukluklar arasında zeka geriliği, otistik bozukluk ve konuşma bozuklukları yer almaktadır.

d-Okul başarısı ve uyumu ile ilgili sorunlar:

Eğitim-öğretim bir çocuğun hayatının önemli bir parçasıdır. Çocukların önemli bir kısmı okul hayatında bir takım zorluklar yaşayabilmektedir. Bu zorluklar okul uyumu, arkadaş ilişkisi, ders başarısı ve sorumlulukların yerine getirilmesi gibi farklı alanlarda ortaya çıkabilmektedir. Yukarıda bahsedilen davranışsal-duygusal sorunlar (örneğin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, davranım bozukluğu, ayrılık kaygısı bozukluğu, sosyal fobi) ve gelişimsel bozukluklar (örneğin zeka geriliği) çocuğun okul uyumunu ve başarısını olumsuz etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Bir çok durumda okul hayatındaki sorunlar çocukta var olan psikiyatrik/gelişimsel bozuklukların en önemli belirtisi ve kliniğe ilk başvuru nedeni olmaktadır.

e-Ergenlikle ilgili sorunlar:

Ergenlik çocuklukla erişkinlik arasındaki geçiş sürecidir. Bir çok aile tarafından sorunlu bir dönem olarak algılanmasına karşın ergenlik insan yaşamının doğal süreçlerinden birisidir ve sanıldığı gibi her zaman sorunlu bir süreç değildir. Bununla birlikte ergenlik döneminde gerek ergenin kendisinden gerekse de aile ve çevrenin yanlış ve yetersiz tutumlarından kaynaklanan bir takım sorunlar yaşanabilmektedir. Ergenlik döneminde bedende bir takım hormonal ve fiziksel değişikliklerle birlikte duygusal ve davranışsal değişiklikler de ortaya çıkabilmektedir. Ergenlik döneminde yaşanan hormonal ve fiziksel değişiklikler (örneğin kız çocuklarında adet görme, sesin kalınlaşması, sivilcelerin çıkması) ergenin kendisi için beklenmedik ve istenmeyen durumlar olabileceği gibi, ortaya

çıkan duygusal ve davranışsal değişiklikler de aile ve çevre tarafından sorun olarak görülebilir. Ergenlik dönemi bağımsızlık ve benlik duygularının ön plana çıktığı, yaşıt ilişkilerinin aile ilişkilerinin önüne geçtiği, kendini ispatlama, kabul görme ve beğenilme arzularının yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir. Günümüzde çevre ve medyanın da etkisiyle ergenlik dönemindeki bu tür duygusal ve sosyal istek ve ihtiyaçlar çok daha abartılı bir şekilde ortaya çıkabilmektedir. Bir çok aile çocuklarında ortaya çıkan bu beklenmedik değişiklikler karşısında endişe ve çaresizliğe kapılmakta ve bu durum aile içi krizlere kadar varabilmektedir. Ergenlik döneminde yaşanan bu değişikliklerin hangi noktaya kadar normal /anormal olduğuyula ilgili belirlenmiş bir kural olmamakla birlikte aile ve çevrenin kendini yetersiz ve çaresiz hissetmesi uzman yardımı gerektirebilir. Aile ve çevrenin ergenin yaşadığı süreci doğru algılaması ve yanlış ve aşırı tepkilerden kaçınması önemlidir. Ergenlik döneminde yaşanan değişikliklerin bir çoğu aile için zorlayıcı olsa da çocuğun erişkinliğe geçiş sürecinde yaşaması gereken deneyimler ve kazanması gereken beceriler için önemli birer fırsat olabilir. Şayet ergenlik döneminde aile içi iletişim ve sorumluluklar aksatılmamış, anne baba ve çevre üzerine düşeni yapmış ve ergen her hangi bir kötü çevre ya da alışkanlık edinmemişse ergenlik dönemindeki duygusal ve davranışsal değişiklikler ve ilişkili zorluklar sıklıkla zaman içinde daha olumlu bir noktaya gelmektedir. Aileler ergenlerle ilişkilerinde tutarlı ve kararlı olmanın yanı sıra yerine göre empati ve sabır da gösterebilmelidir. Aşırı müdahaleci ve baskıcı tavırların yanı sıra sorumsuz ve yetersiz bir ebeveynlik ve olumsuz sosyal çevre sorunları kötüleştirebilen etkenlerdir. Diğer taraftan ergenlik dönemi önemli bir takım psikiyatrik bozuklukların (örneğin obsesif-kompulsif bozuk, bipolar bozukluk, majör depresyon, şizofreni) ortaya çıkma sıklığının arttığı bir dönemdir. Bu nedenle bir ergende ortaya çıkan duygusal/davranışsal sorunların ya da belirtilerin ergenlikle ilişkili geçici belirtiler mi yoksa psikiyatrik bozukluk belirtisi mi olduğunu anlamak önemlidir. Bu noktada bir çocuk ve ergen psikiyatrisi uzmanından yardım almak yerinde olacaktır.

f-Aile içi sorunlar:

Çocuklar anne babanın birlikteliğiyle başlayan aile sisteminin bir parçası ve meyvesidirler. Aile içerisindeki her hangi bir sorun doğrudan veya dolaylı olarak çocukları etkileyebilmektedir. Günümüzde çocuk psikiyatrisi kliniklerine başvurularda en sık dile getirilen sorunlar arasında aile içi

iletişim ve disiplin sorunları, aile içi Őiddet ya da tartişmalar, ebeveynlerin çocuklarını nasıl yetiştirecekleri ya da nasıl davranacakları konusundaki endişeleri ve çocukların istek ve arzuları karşısındaki çaresiz ve yetersiz tutumları gibi konular yer almaktadır. Bu tür sorunlar ocuk ve ebeveyndeki bir takım psikiyatrik sorunlara bağlı olarak gelişebileceği gibi her hangi bir psikiyatrik bozukluk olmadan da ortaya çıkabilir. Günümüz yaşam koşulları ve evre Őartlarının hem ebeveyn hem de çocuklar üzerinde bir takım olumsuz ve zorlayıcı etkileri bulunmaktadır. Örneğin günümüzde iletişimi ve bilgiye ulaşmayı kolaylaştırdığı düşünülen televizyon, bilgisayar, internet ve telefon gibi araçların kullanım Őekli ve sıklığı bir çok aile için önemli bir sorun kaynağıdır.